

in leposlovec, ponižal do takega prevoda, samo da bi »ustregel obrtnikom slovenskim, podajajoč jim v rodnem jeziku te prekrasne životopise«. Pa saj je sledil pri tem samozatajnem, toda zaslužnem delovanju slavne vzore; saj je tudi pesnik »Ilirje oživiljene« preložil Matoškov »porodničarski vuk«. — Štirinajstere prevedene životopise pa je pomnožil g. prelagatelj, »oziraje se na ožjo domovino kranjsko, z životopisi treh odličnih obrtnikov kranjskih, ki so v marsičem lep vzgled naprednemu obrtniku«. No, priznati moramo, da se nam ravno ta pomnožitev ne vidi imenitna z ozirom na čudno izbiro (poleg Antona Samasse, Fidelisa Terpinza se prikazuje celo Gustav Tönnies!) Ali je morda tudi to koncesija nemško-kranjskemu kapitalu? Da ne govorimo o drugih starih »Kranjcih«, ki so si tudi vedeli pridobiti imetek in ime z dlanjo in umom, nemilo pogrešamo životopis Žige Zoisa, ne kot slovenskega mecenata, ampak kot slavnega zaščitnika in pospeševalca domačega velikega obrtništva.

V jezikovnem obziru prevodu nimamo kaj prerekati; saj je g. prelagatelj znan kot jako spreten pisec in verzifikator. Da se v besedosledju ne zlagamo povsod z njim, takisto v nekaterih rečenicah, ki se nam vidijo nekam nedomače (n. pr. deležniki na -ši), to je postranska stvar; vobče se čita prevod jako gladko in prijetno. Samo nekaj nas je zbadalo pri čitanju: tista nedosledno izvedena, samo semtertja posejana naglasna znamenja, ki so po naših mislih čisto nepotrebna in so le nepotrebna muka stavcu. Kaj si hočejo n. pr. naglaski v tem-le stavku: »čegar imé je do današnjega dné kàr najtesneje spojeno z novodôbnim lončarstvom«. Komu je mislil g. prelagatelj ustreči s takimi poedinimi znamenji? Ali obrtniku-tujcu, ki bi se hotel po tej knjižici učiti slovenščine? Tega menda sam g. prelagatelj ne bo trdil, ker so njegova diakritična znamenja za tujca čisto nedostatna. In bi li obrtnik-Slovenec brez tistih muh drugače čital besede: imé, dné, kàr, novodôbnim? Nam se zdi tisto naglaševanje naravnost — recimo — usiljivo, kakor da pisatelj ne bi zaupal prav jezikovni zavesti čitateljevi. Pustimo že vendar v poljudnih, narodu namenjenih knjigah tisto smešno naglaševanje — sebi, stavcem in čitateljem v olajšatev. — Knjižici je pridejan tudi še »slovarček (3 in pol strani) nekaterih tehniških izrazov«, ki so se po naših mislih vobče prav posrečili.

Domača vzgoja. Slovenskim materam, vzgojiteljicam, učiteljicam, vzgojiteljem in učiteljem po najboljših virih spisal Jakob Dimnik, učitelj v Ljubljani. — Čisti dohodek je namenjen »Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani«. — Izdalo in založilo »Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani«. — V Ljubljani 1895. — Tiskarna Rud. Milič-eva. (sic!) — Str. vel. 8° 141. — Cena broširanemu izvodu 1 gld.; dobiva se pri pisatelju samem in v vseh ljubljanskih knjigotržnicah. — Oceno napišemo, ko natančneje pregledamo knjigo.

Slovensko gledališče. Doba od 15. oktobra pa do 15. decembra 1895. l. je prinesla obiskovalcem slovenskega gledališča dokaj izrednega užitka. Pela se je namreč v tem času, prvikrat na slovenskem odru, velika Meyerbeerjeva opera »Afričanka« in sicer dne 18. in 22. oktobra, 9. in 19. novembra pa 15. decembra.

Kritikovati Meyerbeerjevo godbo bi bilo dandanašnji vsekakor nekoliko kesno. Res je sicer, da njegova godba bolj preseneča in očaruje, da bolj mami čute, nego pretresa srce; toda očitane, da mož ni znal poseči v globočine človeških prsi, vendar ni povsem resnično. Znal bi bil po naših mislih tudi to, a ni se mu nemara zdelo potrebno. Čudno bi bilo, da ne bi bil sin židovskega trgovca tudi nekoliko spekulativen; zato je gledal bolj na zunanji blesk in učinek, nego na vzvišenost in plemenitost motivov. Toda bodi si kakorkoli, Meyerbeer ostane vendarle eden prvih skladateljev, in o odru, na katerem se je dostojno izvajala njegova »Afričanka«, se bode zmeraj govorilo spoštljivo. In da se ta opera ne bi bila dostojno izvajala na našem odru, tega mislimo, ne bi mogel trditi tudi najstrožji kritik. Sem-tertja bi se dalo seveda še kaj popolniti, toda ob naših razmerah ni skoro mogoče podati kaj bolj dovršenega. Petje je bilo povsem izborno, uprizoritev zares lepa. Zlasti nas je veselilo, da se o novo nastavljenih pevskih silah nismo motili, in da so se nade, ki smo jih stavili na-nje, obistinile. Gospica Ševčikova, ki je v Afričanki nastopila kot Selika, nam pri vsakem novem nastopu bolj imponuje. Upoštevajoč njeno nekoliko bolj šibko postavbo, smo bili skoro malo v skrbeh, ji bode-li povsod dovolj močan glas. Naše skrbi niso bile upravičene. Njen glas doni vedno krepko izmed vseh družih in zmaguje z lahkoto tudi največje težkoče. A ljubka gospica ni le izvrstna pevka, temveč imenovati jo smemo tudi dobro igralko. Pri-kupila se nam je dosedaj v vseh ulogah, v katerih je nastopila. Gosp. Purkrabek je bil kot Vasco povsem na svojem mestu. Njegov glas doni tedaj najčisteje in najprijetneje, kadar mu je dana prilika, da se popolno razvije, in da pokaže vso svojo moč. Ugaja nam pri tem pevcu tudi njegovo neprisiljeno in sigurno nastopanje, samo njegovemu licu bi želeli nekoliko več izrazitosti. Gospod Noll je vedno enako mlad in čil, i kot pevec i kot igralec. Pogodil je ulogo Neluska vrlo dobro in jo je izborno pel. Ne moremo se sprijazniti z mislijo, da gospoda Nollja kdaj ne bi bilo več na našem odru. Izvrsten je bil tudi gospod Vašiček v obeh svojih ulogah. Gospa Inemanova kot Ines je navzlic svojemu nekoliko šibkemu glasu dobro uspevala. Pohvale so vredni tudi gospodje Štamcar (Don Diego), Rus (Don Alvero) in Kronovič (veliki inkvizitor).

Pri tej priliki si štejemo znova v dolžnost, da izrečemo kapelniku g. Benišku svoje priznanje. Treba le nekoliko paziti, kako on diriguje, in takoj se vidi, čigava zasluga je, da se izvršuje vse tako lepo in točno.

Drugi po naši misli zelo važni dogodek je bil ta, da je bila po dolgem presledku na slovenskem odru zopet na vrsti klasična drama! Dne 7., 12. in 17. novembra so se predstavljali Schillerjevi »Razbojniki« in sicer tako, da smo jih bili lahko veseli. V vsakem oziru seveda predstava ni bila tako dovršena, da si, vsaj v malenkostnih stvareh, ne bi bili želeli še nekoliko večje popolnosti; toda to lahko trdimo, da v glavnih potezih je bil ves ansambel lepo završen in so bile vse večje vloge v izvrstnih rokah. Starejši obiskovalci slovenskega gledališča se še spominjajo, da so se »Razbojniki« že pred leti igrali na našem odru. Mi tudi še prav dobro pomnimo kritiko nam nasprotnega nemškega lista o dotični predstavi. Pohvaljen je bil edini Roler v prizoru, ko pribeži izpod vislic. Kaka ironija! No, mi bi si bili želeli, da bi bil oni kritik sedaj videl, kako so se predstavljali »Raz-

bojniki« na našem odru. Gotovo bi bil strmel in se čudil našemu napredku — kajti njegova tedanja kritika ni bila povsem krivična.

Glavno zanimanje pri tej predstavi se je obračalo seveda na gospoda Inemana, ki je igral težavno ulogo Franca Moora. Prvikrat se nam je pač zdelo, kakor bi nam bil kazal g. Inemana Franc nekoliko prejasno lice v tistih trenotkih, ko so se mu porajale črne misli v glavi. A tega je bila kriva samo maska, kajti pri poznejših predstavah ni bilo tega nedostatka. Sicer pa smo morali od stopnje do stopnje bolj občudovati njegovo fino premišljeno, vprav mojstersko igro. To je bilo vse tako strogo umerjeno, brez vsega pretiravanja, vse tako resnično, da se nismo mogli dovolj načuditi. Zdelo se nam je, kakor bi bil hotel gospod Ineman dokazati resnico izreka, da se duša zrcali v očesu. Ne toliko na njegovem obrazu, nego v njegovih očeh si bral, kaj se godi v njegovi notranjosti. Tako, kakor je gospod Ineman igral to ulogo, jo igra le pravi umetnik, ki se zna uglobiti v pesnikovo mišljenje, a zna obenem tudi samostojno ustvarjati. Schiller si Franca Moora morda ni ravno takega mislil, kakršnega nam je podal gospod Ineman; toda če bi ga bil videl predstavljati tako, bi bil gotovo zadovoljen z njim. Gospod Ineman je zaslužil, da mu na tej ulogi še posebej čestitamo.

Gospod Stojković je bil kot Karol Moor junak od nog do glave. Že njegova postava ga usposablja za take uloge. Pa tudi igral je izborno. Škoda, da včasih ne govori dovolj razumljivo. Zlasti kadar hoče izraziti strast, se mu izgubi semtertja glas v tako visočino, da ga ni več razumeti. A tega nedostatka se morda sčasoma iznebi.

Gospico Terševo smo že preje enkrat pohvalili kot dobro igralko; bila je tudi kot Amalija na svojem mestu. Žal, da tudi njej organ nekoliko nagaja, in da njen glas nima one mehkebe in milobe, katere bi si pri izraževanju nežnejših čutov želeli.

Presenetil nas je gospod Danilo kot stari Moor. Baš radi te uloge smo bili v posebnih skrbih, a pogodil jo je tako dobro, kakor je ne bi bili od njega nikdar pričakovali. Tu je bil res pravi igralec, dočim je drugače skoro vedno isti — Danilo.

K skupnemu uspehu so dosti pripomogli tudi gg. Verovšek (Schweizer) in Orehek (Spiegelberg), pa gosa Danilova (Kozinsky). Gosa Danilova ima pred vsemi drugimi domačimi igralnimi močmi to prednost, da govori v vsaki ulogi popolnoma razumljivo. Toda o tej točki izpregovorimo morda še posebej pozneje kdaj.

Vredno, da posebej omenimo, je gotovo tudi to, da se je v tem času posrečilo intendanciji slovenskega gledališča zopet stalno pridobiti za naše gledališče gospico Irmo Polakovo. Dne 24., 26. in 29. oktobra je nastopila še kot gost na našem odru, in sicer 24. oktobra kot Joseph v »Pariškem potepuhu«, 26. in 29. oktobra pa kot Denisa v »Mam'zelle Nitouche«, a dne 1. decembra je igrala le to ulogo že kot redna igralka slovenskega gledališča. Odkrito povemo, da nas je ta pridobitev zelo razveselila. Ne da bi bila gospica Polakova kdo ve kaka posebna igralka, a da je zelo porabna moč, to je znano vsacemu obiskovalcu slovenskega gledališča iz prejšnjih časov. Za-njo je bilo v vsaki igri, vsaki opereti ali operi mesta, in v vsaki ulogi je bila ljubka prikazen. Razen tega pa je nekoliko ulog

ki so kakor nalašč pisane za-njo; taka uloga je tudi Josephova v »Pariškem potepuhu« in Denisina v »Mam'zelle Nitouche«.

Veliko večino obiskovalcev je pri omenjenih predstavah pač pred vsem mikalo videti, koliko je gospica Polakova v tem času napredovala, ko je bila angaževana na Dunaju. Nam pa je baš to, kar je druge mikalo, prizadevalo nekoliko skrbi. Ulogi Josephova in Denisina sta taki, da se za-nju ne da kdo ve kaj učiti, treba je razen nadarjenosti le še pravega temperamenta. Zato smo se bali, da si je gospica Polakova morda kaj prisvojila, kar ji ne bi dalo več kazati se v teh ulogah v oni izvirni, neskaljeni preprostosti, ki je pred vsem važna pri njiju izvrševanju. V »Pariškem potepuhu« smo se prepričali, da je bila naša bojazen neutemeljena. Pač pa nam gospica Polakova kot Nitouche prvič ni povsem prijala; prekoračila bi bila skoro one meje, preko katerih ji ne bi mogle slediti naše simpatije. Neverjetno je, kolikega pomena so včasih malenkosti. Teatralno agiranje z rokami ondi, kjer bi jih bilo treba dvigati sklenjene kvišku, nekoliko predrznih skokov o nepravem času in par trivijalnih izrazov — in pred nami ni več ono ljubko dekletce, ki se prisiljeno upogne napačni odgojevalni metodi in se pač kaže tako, kakršno jo hočejo imeti — dokler ji namreč predstojnica ne pokaže hrbta; kakor hitro pa je sama, je zopet taka, kakršno jo je ustvaril ljubi Bog: živa, radovedna, tudi razposajena, a vendar nepopačena, z eno besedo, prava ženska z vsemi dobrimi in slabimi lastnostmi . . . temveč namesto nje imamo pred seboj razuzdanko, s katero se nikakor ne moremo sprijazniti. Nočemo trditi, da se je gospica Polakova izpozabila baš tako daleč, a nekaj potezic je bilo, ki bi jih bili radi pogrešali pri njenem prvem nastopu. S tem večjim veseljem konstatujemo, da se je gospica Polakova v poznejših nastopih kot Nitouche, morda vzpričo kakega migljaja, vseh teh napak do malega iznebila. Radi ji verjamemo, da bi bila Dunajčanom morda s prvim nastopom bolje prijala, a nam naj se le kaže tako, kakršna je bila pri poznejših nastopih. Sicer pa ne moremo trditi, da gospica Polakova ne bi bila v ničemer napredovala. Igrala je mnogo spretnije in živahneje, nego lani, in tudi se nam je dozdevalo, da poje bolje, nego je lani.

Dva lepa večera smo imeli dne 27. in 29. novembra, ko je nastopil kot gost gosp. Adam Mandrovič, ravnatelj in član hrvaškega narodnega gledališča v Zagrebu. Prvi večer je nastopil kot Risler starejši, drugi večer pa v žaloigri »Ludovik XI.« v naslovni ulogi. V obeh ulogah se je izkazal g. Mandrovič nenavadnega umetnika in nas prepričal, da slava, katero uživa med našimi brati, nikakor ni pretirana. V njegovi igri je vse natanko premišljeno in strogo umerjeno; tu ni nikakršnega pretiravanja, nikakršnega hlastanja po učinkih in uspehih — vse naravno in resnično. Zato pa je zlasti v tragičnih momentih njegova igra res pretresljiva. Zlasti težko ulogo Ludovika XI., tega krvoločnega bogohlinca, je igral tako dovršeno, da bi jo bilo skoro nemogoče igrati boljše.

Manj važne predstave so bile dne 20. oktobra, ko se je ponavljal igrokaz »Siroti«, potem dne 1. novembra in 3. novembra popoldne, ko se je igrala Raupachova žaloigra »Mlinar in njegova hči«. Zvečer tega dne pa se je pel z velikim uspehom zopet Trubadur.

Dne 15. novembra se je najprej predstavljala duhovita Vrehlickega igrice »V Diogenovem sodu«. To igro je poslovenil rajni Gestrin, Gestrinov jezik pa dela igralcem vselej težavo; o tem smo se že večkrat in tudi ta večer prepričali. Izborni je bil gospod Ineman (Diogen) in dokaj dobra gospica Slavčeva kot Melisa. Aleksandra Velikega nam kaže pesnik v tej igri od nenavadne strani, zato te vloge ni baš tako lahko pogoditi. Tudi temu je nemara pripisovati, da si gospod Verovšek svojega dostojanstva ni bil povsem v svesti.

Zatem se je pela prvič v letošnji sezoni »Cavalleria rusticana« in sicer dovolj povoljno, četudi se je nekaterim igralcem videlo, da se nekoliko preveč silijo, da bi se pokazali v vročerkvnem laškem temperamentu.

Dne 23. novembra in 3. decembra se je igrala na slovenskem odru prvič »Maskarada«, gluma v treh dejanjih, francoski spisala Aleksander Brisson in Albert Carré. Igra ima to, po čemer se odlikujejo skoro vse francoske vesele igre, namreč »esprit«, lastnost, po kateri se razločujejo pred vsem od nemških veseloiger. Dejanje je zelo preprosto, in enotnega dejanja pravzaprav niti nič ni. Edina vez vseh posameznih epizod je brezumna ljubosumnost Serafinina. In vendar je igra polna komičnih, smeh vzbujajočih prizorov. Igralo se je prvič premalo živahno, ne z ono lahkoto in gibčnostjo, ki je pri tacih igrah neizogibno potrebna. Pri reprizi so igralci sicer izkušali ta nedostatek odpraviti, toda posamezniki so pri tem zopet zašli v pretiravanje. Odlikoval se je po svoji igri g. Ineman (Poulard), kateri je v tej ulogi pokazal, da tudi kot komik nekaj velja. Gospa Danilova je pogodila ulogo ljubosumne Serafine jako dobro. Jako ljubka je bila gospica Terševa (Suzana), zlasti v prizoru, ko se dela vinjeno, hoteč se osvetiti svojemu možu za njegove laži. Tudi gospod Stojković (di Blanchon) in gosp. Danilo (Justarel) sta dobro igrala.

Dne 7. in 10. decembra pa se je prvič pela na našem odru bajna spevoigra, ali kako bi jo že imenovali, »Janko in Metka«. Spisala je igro, ali pravzaprav, predelala je znano bajko v libreto Adelajda Wette, a uglasbil jo je Engelbert Humperlinck. Skladatelj je baš po tem svojem delu kar nenadoma zaslužil. Dejanje je sicer — kakor je že pri bajkah navada in niti drugače mogoče ni — vseskozi otročje, in vendar mora ganiti vsakoga, kdor ima še kaj srca za to, kar je lepo. Godba pa je pristen komentar tega tako ljubkega dejanja. S finim čutom, ki je last le pravemu umetniku, se je znal skladatelj uglobiti v otročje-naivno mišljenje in početje obeh glavnih »junakov« te igre in je dal vsem nežnostim pristen in značilen izraz. Dejanje in godba popolnujeta drug drugega ter se spajata v dovršeno celoto. Človek res misli, ko vse to gleda in posluša, da so se mu vrnila srečni otročji časi. In ker je žela ta spevoigra povsod, koder se je izvajala, toliko priznanja, nam je živ dokaz, da prava poezija še ni izgubila svoje moči, in da je še mnogo mnogo med izobraženci tacih, kateri se ne morejo prav sprijazniti z realizmom, ki se dandanes pojavlja povsod, v slovstvu in v glasbi.

Uprizoritev opere je bila prvikrat v marsikaterem oziru pomanjkljiva. Toda posamezne nedostatke prezremo tem raje, ker so že pri drugi predstavi do malega izginili. Odlikovala se je v igri gospica Polakova (Janko), dasi bi ji pri tej priliki priporočali, da ne bi na odru imela vedno še po-

stranskih namenov. Sicer pa bi bila enakega migljaja vredna še marsikatera moč izmed našega ženskega igralnega osobja.

Da gospica Ševčikova (Metka) ni igrala z isto gibčnostjo, kakor gospica Polakova, tega je pač nekoliko krivo tudi to, da mora paziti tudi na tekst, ker je nevešča jeziku. Zahteve, ki se stavijo do omenjene gospice, niso majhne. Mi, kar se tiče jezika v operi, nikakor nismo tako strogi, kakor so drugi, in ako bi kak igralec pel češko namesto slovensko, nam ne bi bilo to še nikakor »casus belli« proti dotičniku. Ljubše nam je seveda, ako se poje slovensko, toda radi jezika naj bi nikar ne trpelo petje. In nekoliko prizanesljivosti moramo tudi kazati, vsaj v začetku, nasproti tujim močem. Sicer pa je pela gospica Ševčikova tudi to ulogo tako dovršeno, kakor je dosedaj še vse druge. Da je uspel gospod Nolli, tega nam ni treba še posebej poudarjati. Izvrstna je bila gospica Jungmanova kot vešča hrustalka, in tudi gospica Matilda Nigrinova je svoji nalogi zadoščala. Z.

† **Dr. Bogoslav Šulek.** Dne 20. novembra lanijskega leta je umrl v Zagrebu dr. Bogoslav Šulek, eden izmed starih Ilircev, ki ga je poklonila Hrvaški slovaška zemlja, katera je rodila Slovanstvu toliko imenitnih in zaslužnih mož.

Bogoslav Šulek je bil sin protestantskega župnika v Subotišću ter se je rodil 20. aprila l. 1816. V Pečunu je dovršil modroslovne, pravoslovne in bogoslovne nauke. Posebno so se mu omilile prirodoslovne znanosti. Ko je oče obolel, ga je nadomeščal sin brez posvečenja z dovoljenjem duhovnega poglavarstva do smrti njegove. Ali ker je bil slabega telesa in nagluh, se ni mogel posvetiti temu stanu. Zato se je leta 1828. preselil v Brod na Savi k bratu Mihajlu, ki je bil zdravnik tamkaj. Leta 1830. je šel v Zagreb in postal zlagar (črkostavec) pri Zupanu, pri katerem je postal tudi faktor. V tej službi se je seznanil z Ljudevitom Gajem in drugimi književniki hrvaškimi one dobe. Začel je pisati v Gajevo »Danico«; potem je postal njen urednik l. 1843. in ostal do avgusta l. 1846. Istega leta je prevzel urejevanje Gajevih »Narodnih Novin«; ko pa je l. 1849. ta Gajev list postal glasilo Bachove vlade, je izstopil iz uredništva. Leta 1850. je postal zagrebški meščan. Ves čas se je boril za hrvaška prava in izdajal tudi brošurice politične vsebine.

Odslej se je jel baviti s šolsko literaturo. Spisal je prvo hrvaško botaniko in ustanovil nazivlje botansko.

Na gospodarskem polju je pritekel na pomoč narodu z »Gospodarskim listom«, katerega je urejeval od l. 1857.—1865.

Leta 1860. je dovršil veliki nemško-hrvaški besednjak v dveh zvezkih. Istega leta, ko se je jelo pomaljati solnce svobode izza oblakov absolutistivske germanizacije, je napisal politično knjigo »Hrvaško-ogrski ustav«. Ko se je hrvaški jezik v javnem in zasebnem življenju dokopal do svojih pravic, je jel urejevati l. 1865. politični časopis »Pozor«. Leta 1868. je izdal knjigo »Naše pravice«; v njej je dokazal slavo in moč hrvaškega naroda v dobi od leta 1102.—1868.

Imenitno delo je bil njegov v dveh zvezkih od deželne vlade izdani »Hrvatsko-njemačko-talijanski rječnik znanstvenoga nazivlja.« 1874. in 1875. V istih letih (1873—1875) je izdal v treh zvezkih »Prirodni zakonik ali popularno fiziko«.